

УДК 336:658.16

АЛІНА ЛИТВИНЕНКО

*кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку
Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця,
м. Харків, Україна
e-mail: L_alisha@ukr.net*

ОЛЕКСАНДР БАДЯЄВ

*м. Харків, Україна
e-mail: sanyabadyaev@gmail.com*

КАТЕРИНА КОСЕНКО

*м. Харків, Україна
e-mail: katya.kosenko.98@mail.ru*

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПРОМИСЛОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Визначено сутність капіталу як економічної категорії, обґрунтовано економічне значення й роль капіталу. Здійснено аналіз динаміки структури капіталу промислової діяльності підприємств України за 2015–2017 рр. Сформульовано пропозиції щодо удосконалення структури капіталу промислових підприємств.

Ключові слова: капітал, фінансова структура, ліквідність, платоспроможність, структура капіталу, активи, пасиви, підприємство, види економічної діяльності, власний капітал, баланс підприємства.

Структура капіталу підприємства, механізм її формування та функціонування безпосередньо визначають успішний розвиток та ефективність діяльності кожного господарюючого суб'єкта. Головним завданням при управлінні капіталом підприємства є формування та підтримка його оптимальної структури, яка зможе повною мірою задовольнити його стратегічні цілі. Основною метою формування капіталу підприємства є задоволення потреби у придбанні необхідних активів і оптимізації його використання. Питання оптимізації структури капіталу є найбільш актуальним для українських підприємств, особливо в умовах фінансової кризи.

Актуальним теоретичним та практичним питанням оптимальної структури капіталу присвячені роботи І. О. Бланка [1], Ф. Ф. Бутинець, О. В. Олійника [2], Г. Г. Кірейцева, В. П. Савчука, О. С. Редькіна та інших.

Важливе значення в дослідженні джерел фінансування підприємства займає оцінка структури капіталу. Лише за оптимальної

структури будь-яке підприємство може повною мірою реалізувати свої виробничі можливості. Зменшення витрат на виробництво, збільшення віддачі від інвестицій, прискорення кругообігу і обороту капіталу, що в кінцевому підсумку призводить до збільшення доходів підприємства можливе лише за умови формування оптимальної структури капіталу.

Під структурою капіталу розуміють співвідношення власних та позикових коштів, які підприємство використовує в процесі своєї господарської діяльності. За умови нормального процесу фінансування підприємницьких структур незалежно від їх форм власності й організаційно-правового статусу виникає значна потреба у фінансовому капіталі.

Капітал – це фінансові ресурси підприємства, необхідні для організації його господарської діяльності і використовувані в господарському обороті для одержання доходів і прибутку [1].

Виходячи із запропонованого поняття капіталу, можна стверджувати, що капітал

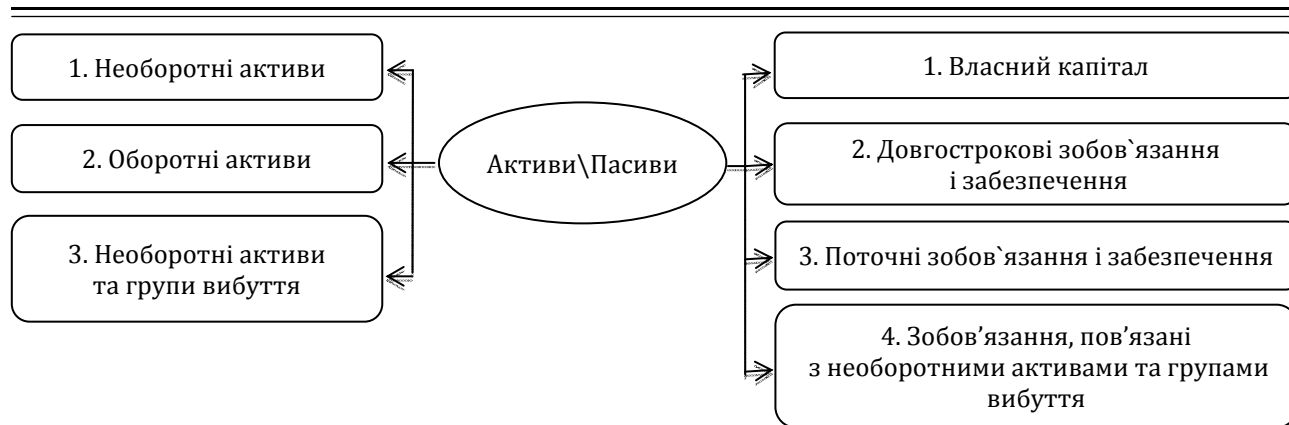

Рис. 1. Структура балансу підприємств

підприємства формується за рахунок різних зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування та розподіляється на матеріальні і нематеріальні активи, що створюють дохід, приймаючи участь в різних виробничих процесах. У зв'язку з цим, виникає необхідність розгляду особливостей формування структури капіталу підприємства.

Структура капіталу – це співвідношення всіх форм власних і запозичених грошових коштів, що використовуються підприємством з метою фінансування активів [2, 416].

Розглянемо структуру капіталу промислової діяльності на основі показників балансу підприємств (рис. 1).

Баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал [5]. Метою складання балансу є надання

користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату.

Для вивчення фінансового стану підприємства необхідна інформація про економічні ресурси, які воно використовує, його фінансову структуру, ліквідність і платоспроможність, а також здатність пристосуватися до змін середовища, в якому воно функціонує. Інформація щодо економічних ресурсів, контрольованих підприємством, і здатності його в минулому змінювати ці ресурси є корисною для визначення спроможності підприємства обернути грошові кошти та їх еквіваленти в майбутньому.

Ліквідність свідчить про наявність грошових коштів у найближчому періоді після виконання фінансових зобов'язань даного періоду.

Таблиця 1

Показники балансу підприємств промислової діяльності у 2015–2017 рр. [4]

	2015 р. млн грн.	2016 р. млн грн.	2017 р. млн грн.	Тпр. 2016 р. %	Тпр. 2017 р. %
1	2	3	4	5	6
Активи:					
1. Необоротні активи	1060297,7	1106904,5	1190064,2	4,39	7,51
2. Оборотні активи	931277,7	1075532,7	1316331,7	15,49	22,38
3. Необоротні активи та групи вибуття	798,2	405,7	594,2	-49,17	46,46
Пасиви:					
1. Власний капітал	581721,4	490591,0	499926,1	-15,66	1,9
2. Довгострокові зобов'язання та забезпечення	474934,2	533579,5	506386,1	12,34	-5,09
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	935682,3	1158669,0	1500674,8	23,83	29,51
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття	35,7	3,4	3,1	-90,47	-8,82
Баланс:	1992373,6	2182842,9	2506990,1	9,55	14,84

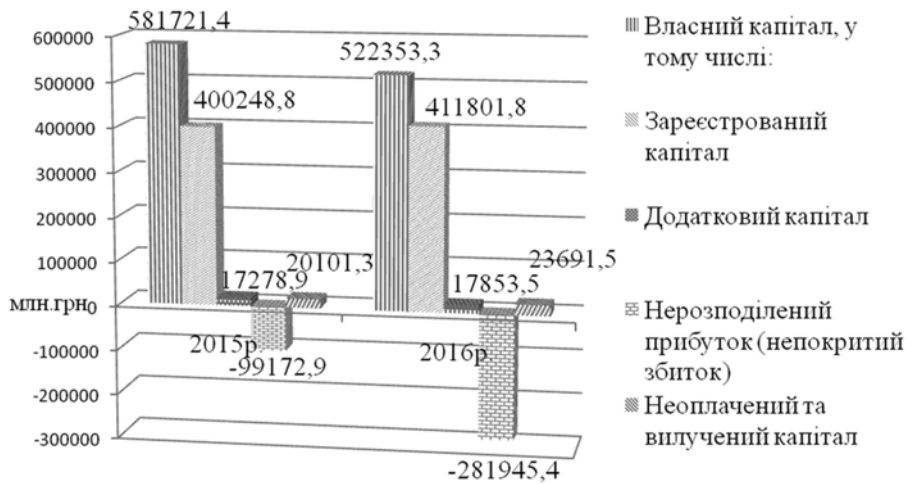

Рис. 2. Динаміка змін показників власного капіталу промислової діяльності підприємств в 2015–2016 рр. [4]

Наявність грошових коштів упродовж більшого періоду часу для своєчасного виконання всіх фінансових зобов'язань свідчить про платоспроможність підприємства.

Складемо порівняльну таблицю показників балансу промислових підприємств за 2015–2017 рр. (табл. 1) [4].

За даними табл.1 можна зробити висновки, що загальна ситуація промислових підприємств є стабільною, відбувається збільшення необоротних активів (на 4,39% та 7,51% у 2016 р. та 2017 р. відповідно), оборотних активів (15,49% – у 2016 р., 22,38% – у 2017 р.) та незначне скорочення необоротних активів та груп вибуття (49,17% – у 2016 р. у порівнянні з 2015 р. та збільшення на 46,46% у 2017 р. в порівнянні з 2016 р., але зменшення на 25,55% в порівнянні з 2015 р.). Що стосується пасивів, то незначною мірою зменшуються показники власного капіталу (на 15,66% у 2016 р. та 14,06% у 2017 р., порівнюючи з 2015 р.).

Довгострокові зобов'язання та поточні зобов'язання і забезпечення збільшились (на 12,34% у 2016 р. та на 6,62% у 2017 р. порівнюючи з 2015 р.; на 23,83% – 2016 р., 29,51% – 2017 р. відповідно).

Показники балансу загалом у 2016 р. збільшились на 9,55% в порівнянні з 2015 р. та на 14,84% у 2017 р., порівнюючи з 2016 р., що свідчить про розвиток промислової діяльності та стабільність структури капіталу підприємств у даній галузі діяльності [4].

Для більш детального аналізу розглянемо власний капітал промислової діяльності

підприємств в Україні в період 2015–2016 рр., а саме значення показників зареєстрованого капіталу, додаткового капіталу, резервного капіталу, нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), неоплаченого та вилученого капіталу (рис. 2) [4].

За даними аналізу (рис. 2), можна зробити висновок, що власний капітал промислових підприємств у 2016 році зменшився на 10,2%, порівнюючи з 2015 роком, це пов'язано зі стрімким збільшенням непокритих

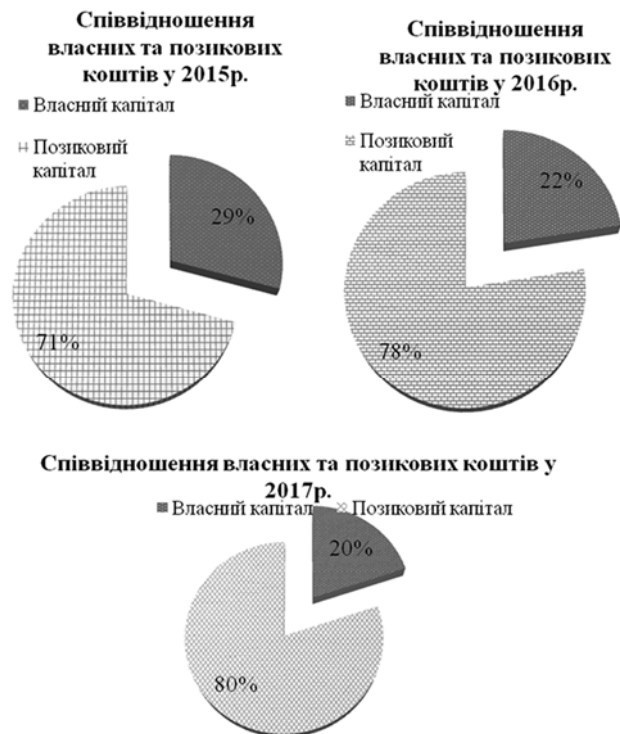

Рис. 3. Співвідношення власних та позикових коштів промислових підприємств у 2015–2017 рр. [4]

збитків у 2016 році (на 184,29%). Інші складові власного капіталу у 2016 р. незначною мірою збільшились.

На основі проведеного аналізу визначимо співвідношення власних та позикових коштів в капіталі промислових підприємств України в 2015–2017 рр. (рис. 3).

Отже, ми можемо стверджувати за даними рис. 3, що співвідношення власного капіталу до позикового в період 2015–2017 рр. постійно зменшується (з 29% у 2015 р. до 22% у 2016 р., та до 20% у 2017 р.), частка позикового капіталу постійно зростає, що є негативним явищем. У зв'язку з високою динамічністю цього показника обумовлена дія ряду факторів:

- в період послаблення кон'юнктури фінансового ринку, вартість залучення позикових коштів може різко збільшитись, перевищивши рівень прибутку, що генерується активами підприємства;

- зменшення фінансової стійкості в процесі активного залучення позикового капіталу призводить до росту ризику його банкрутства, що змушує позикодавців збільшувати% ставки за кредит з урахуванням включення до них премії за додатковий фінансовий ризик;
- окрім цього, в період погіршення ситуації на товарному ринку і зменшення обсягу продажу скорочується і сума бухгалтерського прибутку [3, с. 67].

Таким чином, для удосконалення структури капіталу необхідно прийняти такі заходи:

- поліпшення політики управління власним капіталом;
- оптимізації співвідношення власних та позикових коштів у складі капіталу промислових підприємств;
- максимізації рентабельності власного капіталу;
- забезпечити високий рівень конкурентоспроможності як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах.

Список використаних джерел

1. Бланк І. О. Управління формуванням капіталу / І. О. Бланк. — К.: Ніка-Центр. 2000. — 512 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз. Практикум: навчальний посібник для студентів вузів / Ф. Ф. Бутинець, Є. В. Мних, О. В. Олійник. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 416 с.
3. Грачев А. В. Ріст власного капіталу, фінансовий важіль та платоспроможність підприємства / А. В. Грачев. — М.: Фінансовий менеджмент. 2002. — № 2. — С. 67—71.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XV. — С. 365—367.

Литвиненко А., Косенко Е., Бадяев А. Анализ структуры капитала промышленной деятельности предприятий в Украине

Определена сущность капитала как экономической категории, обоснованно экономическое значение и роль капитала. Осуществлен анализ динамики структуры капитала промышленной деятельности предприятий Украины за 2015–2017 гг. Сформулированы предложения по совершенствованию структуры капитала промышленных предприятий.

Ключевые слова: капитал, финансовая структура, ликвидность, платежеспособность, структура капитала, активы, пассивы, предприятие, виды экономической деятельности, собственный капитал, баланс предприятия.

Litvinenko A., Kosenko K., Badayev A. Analysis of the capital of industrial activity of enterprises in Ukraine

The essence of capital as an economic category is determined, economic value and role of capital are substantiated. The analysis of dynamics of capital structure of industrial activity of enterprises of Ukraine for 2015–2017 is made. Proposals on improvement of capital structure of industrial enterprises are formulated.

Key words: capital, financial structure, liquidity, solvency, capital structure, assets, liabilities, enterprise, types of economic activity, equity, balance of the enterprise.

Стаття надійшла до редколегії 30.11.2017